

ויפג לבו

נצח חלף לפני שיעקב קיבל את הבשורה כי "עוד יוסף חי".

"ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל ככל ארץ מצרים

ויפג לבו כי לא האמין להם" (בראשית מה, כו).

ולאחר מכן:

"ויגדו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליו

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו

ותחי רוח יעקב אביהם" (שם, כז).

בתחילה "פג ליבו" כי לא האמין ולאחר מכן חייתה רוחו, הוא מתאושש ומצליח לדבר: "רב, עוד יוסף בני חי. אלכה ואראנו בטרם אמות". די להרבות בשבחו ובמעלליו, העיקר שהוא עדיין חי. הניחו לי לפגשו לפני שיהיה מאוחר מדי.

פרשנים שונים ניסו להסביר את המתרחש בלבו של יעקב ואת התהפוכות המהירות והחדות שהוא עובר. במיוחד התעכבו על התגובה הראשונית, מתוארת במילים הקשות "ויפג לבו".

האברבנאל סבור שזו תגובה של צער בשל אי אמון:

"שנחלש רוחו לפי שלא האמין להם. וזה כי בזכרם ענין יוסף בנו חמודו שכבר נואש ממנו זה כ"ב

שנה ואמרם עתה שהיה חי והוא לא האמין נתעוררה אנחתו נהפך לבו בקרבו כי נתחדש לו צער מיתתו

ויפג ונחלש לבו על העדרו ומותו כאלו אז מת כי לא האמין להם שהיה חי" (אברבנאל שם).

אברבנאל מתאר כאן התחדשות של צער, תחושה המוכרת לאנשים שאבלים על אדם קרוב להם ועל אהבתו החסרה. הזכרת שמו ומעשיו מעוררת מחדש את תעצומות הכאב.

על פי רש"י והרשב"ם יעקב מגיב לחדשה המסעירה בדחייה ובהדחקה: "החליף לבו לומר: אין זו אמת" נחלף לבו והלך מלהאמין". לפי פירושים אלו מדובר בניסיון להדוף את הבשורה הלא צפויה כדי לתת לה זמן לשקוע בנפש. הקושי לעמוד מול שינוי חד במציאות מחייב דחייה של הרגע. "כי לא האמין" זהה לתגובה המוכרת לנו של "לא יכול להיות". המקבילה הנלעגת להלך הנפש המתואר מצויה בתשדירי הפרסום של מפעל הפיס כתגובה לשיחה מאריאלה: "מה?" "את רצינית?" "או בביטוי "אני לא קולטת" שנאמר שוב ושוב אחרי שמיעת בשורה טובה.

לפי הרמב"ן מדובר בתגובה פיזיולוגית לשינוי קיצוני בתודעה, שינוי שאדם אינו יכול לסבול:

"וגם זה, ויפג לבו, שנתבטל לבו ופסקה נשימתו, כי פסקה תנועת הלב והיה כמת. וזה הענין ידוע

בבוא השמחה פתאום, והוזכר בספרי הרפואות כי לא יסבלו זה הזקנים וחלושי הכח, שיתעלפו רבים

מהם בבוא להם שמחה בפתע פתאום, כי יהיה הלב נרחב ונפתח פתאום, והחום התולדי יוצא ומתפזר

בחיצוני הגוף ויאפס הלב בהתקררו".

על פי הרמב"ן לבו של יעקב עמד לרגע מלכת. "ויפג לבו כל זמן שאדם חי דופק לבו בקרבו ובשעה שאמרו לו יוסף חי וידם לבו ולא דפק כי נבהל" (אבן עזרא חבקוק, א, ד). בגמרא מסופר על רבי חנניה בן חכינאי שהופיע בפתאומיות לפני אשתו לאחר העדרות של שנים עשר שנה כי שקע באוהלה של תורה בבית מדרשו של רב. כשרצה לשוב לביתו התקשה למצוא את הדרך. בעודו יושב בצומת דרכים שמע שקוראים לבת חכינאי לחזור הביתה. הוא זיהה מיד את בתו והלך אחריה עד לביתו. אשתו שישבה בחוץ וניפתה קמח הרימה את עיניה וכשראתה אותו פרח רוחה ומתה. "אמר לפניו: רבש"ע, ענייה זו זה שכרה? בעא רחמי עלה וחייה" (בבלי, כתובות סב ב). הסיפור הזה שחייב את רבי חנניה להתפלל על תחיית המתים כדי להחיות את אשתו המתה,

מתאר את הסכנה הממשית שיש לגוף כשלפתע מופיע לפניו קרובו ה"מת". פחד ובהלה והפוגת הלב הם תופעות פיזיולוגיות שבקיצוניותן עלולות להביא עד שערי מוות. זו גם הסיבה שבדרך כלל נהוג לבשר בשורות לטוב ולמוטב, בהדרגה, (וראה: אלשיך, בראשית מה, כו).

הפוסקים הרבו לעסוק באפשרות שיעקב בעצם מת לרגע עם שמיעת הבשורה הטובה. פרשה זו של 'ויפג לבו' שימשה כר ומצע לדיון בשאלות הלכתיות ביחס למושתלי לב או ביחס למי שעבר ניתוח לב פתוח. כאלה שלבם מוצא מקרבם לרגעים או מנותק ממערכת הדם. מה גדרם, האם הם נחשבים למתים שקמו לתחיה או שלמרות העלפון הרגעי ודום הלב לא מתו כיעקב שהתעשת והמשיך לחיות. שאלת המוות-לרגע היא בעלת משמעות בדיון על הנשים הנשואות לגברים כאלה והשאלה האם הן עדיין נשואות להם או שמא הקידושין פקעו במותם הרגעי, ועוד כהנה וכהנה (שו"ת ציץ אליעזר ח"ט ז' סי' סד).

מבחינתנו, המוות הרגעי הזה מספר משהו על אהבה וכמיהה. המימוש של הטוב הנשגב נכרך בסוג של מיתה. אנשים שעברו אירוע משמח במיוחד מדווחים לעיתים על מחיקת הזכרון מאותם רגעים, ועל מצב של ריחוף בחלל ואובדן הקשר לחיים ולמציאות. הדבקות באדם אהוב יוצרת בועה שהיא בספירה שמעל החיים. ובמובן מסוים היא מדמה את הקשר של כל אדם לבוראו, קשר שיש בו צד ממית המבטל את הגוף וחיותו.

"שִׁמְנֵי כַחֲוֹתֶם עַל לֶבֶךָ כַּחֲוֹתֶם עַל יְרוּעֶךָ כִּי עֲזָה כְּמִנְתֵּי אֶהְיֶה... (שיר השירים ח, ו)